

de inheemsens als bevrijders werden begroet: had de rust die de samenleving in Indië meer dan tien jaar lang gekarakteriseerd leek te hebben, dan toch meer anti-Nederlandse gevoelens overdekt dan men had gemeend?

'Rust en orde'

De verantwoordelijkheid voor de handhaving van wat in de gouvernementele stukken 'rust en orde' heette, lag in eerste aanleg bij de burgerlijke autoriteiten. Zij hadden als normaal machtsmiddel daartoe de beschikking over de politie die onder het departement van binnenlands bestuur ressorteerde, en konden in extreme omstandigheden een beroep doen op het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, het Knil. Politie en Knil (over de justitie komen wij aanstonds te schrijven) vulden elkaar aan. Het Knil was in hoofdzaak een politieleger: het was bedoeld om binnenlandse onlusten te onderdrukken. Zeker, het had óók de taak om Indië tegen een buitenlandse aggressor te verdedigen, maar daar had het noch de numerieke sterkte noch de uitrusting voor. Op die tweede taak en op de in dat verband na de Eerste Wereldoorlog genomen maatregelen komen wij in een later hoofdstuk terug – hier hebben wij slechts met het 'vredes'-, niet met het 'oorlogs'-Knil te maken.

Het vredes-Knil was een beroepsleger dat ca. vijf-en-dertigduizend militairen telde: ca. tienduizend Europeanen (hoofdzakelijk Nederlanders), ca. vijf-en-twintigduizend inheemsens, t.w. (in '37) bijna dertigduizend Javanen, ruim vijfduizend Menadonezen, ca. vierduizend Ambonnezen, bijna tweeduizend Soendanezen, ruim duizend Timorezen en enkele honderden anderen. Ambonnezen en Menadonezen hadden, zoals eerder uiteengezet, in de negentiende eeuw in het Knil een bevoorrechte positie gehad: zij hadden een hogere soldij dan de overige inheemsens. Aan die bevoorrechte positie werd, wat diegenen betrof die de rang van korporaal of een hogere rang hadden, kort na de Eerste Wereldoorlog een einde gemaakt, niet zonder hevige protesten van de zijde van de betrokkenen. Nadien kregen alle inheemse korporaals en onderofficieren eenzelfde soldij – bij de manschappen bleef het verschil tussen de Ambonnezen/Menadonezen en de overige inheemsens gehandhaafd. Inheemse officieren kregen dezelfde bezoldiging als Europese, maar inheemse officieren waren er slechts weinig; vóór de Tweede Wereldoorlog niet meer dan twintig.